

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cvrsvs Theologici ...

Ea Brevitate Conscriptus, Qvam Tot Tantarvmqve Rervm Amplitudo Et
Varietas Patitvr ...

Quas Prima Pars Et Prima Secundæ Divi Thomæ Complectvntvr -
Qvæstiones Insvper Ad Mores & praxim spectantes, quæ peculiarem cum
Scholasticis habent connexionem, declarantur

Carleton, Thomas Compton

Leodii, 1659

Dispvatio LXXXVIII. De involuntario.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13718

X. Quod de voluntate dixi, dicendum similiter existimo de intellectu, posse scilicet illum in actibus à se elicitis pati violentiam, sicut contingeret si dum intellectus per vivacem objecti alicujus apprehensionem, vehementer ad assensum illi præbendum attraheretur. Deus concursum ad assensum illum suspenderet, & intellectum ad assensum contrarium elicendum cogeret. Hoc à fortiori sequeretur, si Deus, quod multi fieri posse opinantur, iudicium illud sine intellectus cooperatione infunderet. Cum ergo hic & nunc iudicet intellectus melius sibi esse, non habere eiusmodi iudicium, illius sive productio sive infusio est quasi contra appetitum eius innatum.

XI. Quæritur quinto, Utrum potentia externa, visus, auditus, &c. pati possint violentiam. Existimo posse in actu negatione, nec enim minus oculo deberi videtur visio, proposito debite objecto, quam iudicium intellectui in casu numero præcedente assignato: si ergo Deus concursum in ijs circumstantijs denegat, negatio visionis æquæ erit oculo violenta, ac negatio iudicii violenta intel-

lectui, cum par utrobique sit horum actuum exigentia. Quoad actus vero positivos probabilius videtur non posse eos esse sensibus externis violentos, quamvis esse possint violenti voluntati, si nimirum voluntate Petri invitâ, oculos quis eiusdem Petri aperiat, & velit nolit efficiat ut objectum aliquod videat: idem est de alijs sensibus.

Quæritur sexto: Utrum violentia causet involuntarium. Respondetur affirmative; est enim contra exigentiam illius, qui aliquid vult, cui proinde is hoc sensu non confert vim, sed ei renititur. Quando autem voluntas juxta dicta n. sexto cogitur ad actum aliquem contra suam inclinationem elicendum, hic actus erit ei simpliciter involuntarius: ad voluntarium namque simpliciter requiritur aliquid ita esse ab intrinseco, ut non sit etiam ab extrinseco per vim à fortiore agente illatam, & ad actum illum elicendum cogente. Quia tamen voluntas Physicæ ad actum illum concurret, dici potest actus voluntarius secundum quid, & in hoc differt ab actu aliquo vel effectu, qui planè est ab extrinseco, de quo Disp. sequente, sect. I. n. I.

XII. Violentia causat involuntarium.

Huiusmodi actus esse voluntarius secundum quid.

DISPUTATIO LXXXVIII.

De Involuntario.

OPPOSITA juxta se posita magis elucescunt: ut ergo ratio voluntarii, cujus conceptum paulò antè tradidimus, perfectaque illius cognitio ad hunc de actibus humanis tractatum maximè conducit, clarius dignoscatur, disputationem subjiciam de involuntario, præsertim cum circa illud multa sint, non digna tantum scitu, sed necessaria. Triplici verò ex capite oriri solet involuntarium, ex metu scilicet, concupiscentiâ, & ignorantia, de quibus proinde hic suo ordine agendum. De violento autem quo pacto effectum inde secutum reddat involuntarium, dixi in fine Disputationis præcedentis, & jam aliquid hæc de re subjiciam.

Ex triplici oritur involuntarium.

SECTIO PRIMA.

Utrum metus causet involuntarium.

I. Qui idolo incensum merè coactus offeri, id facit involuntarium.

VOLUNTARIUM tollere rationem voluntarii communis est Doctorum sententia, unde qui merè coactus ab intrinseco facit aliquid, involuntariè facit, si nimirum sine suo consensu id præstet: sic si quis vi cogatur incensum offerre idolo, rapiendo scilicet ejus manum, eaque ad hoc opus utendo, hæc actio non foret ei voluntaria.

II. Quæ ex metu sunt sunt simpliciter voluntaria.

Ad rem ergo præsentem, ea quæ ex metu sunt sunt simpliciter voluntaria, cum ex voluntate absolutâ & efficaci procedant: unde qui metu coactus negaret fidem, gravissimè peccaret. Hæc est communis omnium sententia, quam etiam tenet Aristoteles 3. Ethicorum cap. I. ubi de ijs quæ ex metu sunt loquens, ait ea quæ metu sunt magis esse voluntaria quam involuntaria. Idem habet S. Augustinus q. 24. in Num. Suarez hic d. 3. sect. I. Vasquez d. 27. cap. 3. & alij: Idem similiter docet R. P. Comptoni Theol. Scholast. Tom. I.

S. Thomas hic, q. 6. a. 6. & fuse probat.

Quando ergo Aristoteles loco citato asserit illa quæ quis metu submersiois facit, ut cum merces in mare projicit, spontanea quidem esse, simpliciter tamen invita, solum vult ista secundum se spectata & seclusis hisce circumstantijs esse simpliciter invita; nemo enim, inquit, rerum suarum sponte jacturam facit, id est non nisi metu gravioris mali coactus, qui tamen metus hic & nunc facit ut velit absolute, id quod aliàs absolute nollit, & jam etiam cum quadam repugnantia & nolentate facit, licet forte solus amor antecedens illarum rerum sufficeret ad involuntarium. Unde ut ait S. Thomas citatus, quæ ex metu sunt, sunt voluntaria simpliciter & involuntaria secundum quid, sicque voluntaria mixta. Sermo autem hic est de ijs rebus, quæ per se acerbæ sunt, ac molestæ: quando enim metus alicujus rei facit, ut rem aliàs jucundam quis amplectatur, non reddit actionem illam involuntariam, ut cum quis metu mortis cibum capit, & id genus alia, sed potius reddit eam magis voluntariam.

III.

Explicitur dictis quoddam Aristotelis circa involuntarium ex metu.

Non est hic sermo de rebus jucundis, sed molestis.

IV.

Quod verò ea quæ ex metu sunt sunt saltem secundum quid involuntaria, constat: in primis enim ista dum sunt causant facienti tristitiam: Deinde ea quæ est facilij.

Parvis modis ostenditur, ea quæ est facilij.

metu sunt esse etiam faciendam quid involuntaria.

Quo sensu metus causet involuntarium.

V.
Dices, hinc sequi observationem mandatorum Dei frequenter fore involuntaria.

VI.
Observatio mandatorum fit sapè sine omni renitentia.

Vnde in mandatorum observatione proveniat renitentia.

VII.
Quomodo metus irrita reddat ea, quæ ex metu sunt.

facilius ijs ignoscunt homines, qui ex metu peccant. Tandem licet actio illa simpliciter sit iuxta voluntatem absolutam, proijcendi scilicet merces, est tamen contra aliam voluntatem, seu affectum erga merces, quo eas retinere vellet, si salvâ vitâ posset. Dicitur verò metus causare involuntarium, non quòd sit causa ut res hîc & nunc involuntariè fiat, imò metus est causa totius voluntarij in actu, involuntarium autem provenit ex amore erga merces. Metus itaque solum causat involuntarium materialiter & specificativè, in quantum scilicet est causa, ut illa actio simpliciter fiat, quæ aliundè est involuntaria.

V. Dices: ergo observatio mandatorum Dei erit secundum quid involuntaria, cum fiat frequenter ex metu gehennæ, atque ita haberet displicentiam inefficacem, quod citra periculum æternæ damnationis non possit Deum offendere, sicque haberet complacentiam in peccato, optando quasi ut sibi fas esset illud committere, & consequenter in omni semper actu observationis præcepti ex timore gehennæ, peccaret: quod licet aliqui concedant, Concilium tamen Tridentinum sessione 14. cap. 4. expressè definit, attritionem conceptam ex metu gehennæ esse bonam; ergo juxta Concilium licet metus gehennæ sit causa adæquata observationis alicujus mandati, adhuc actus quo quis illud observat, poterit esse honestus.

VI. Respondetur omnem mandatorum observationem, etiam ex metu, non esse secundum quid involuntariam, nec semper fieri cum illâ renitentia voluntatis, sed cum maximâ promptitudine. In iis autem casibus: in quibus intervenit subinde renitentia, non ita quis afficitur animo, ut habeat hanc voluntatem, nollem restituere exempli gratiâ, aut aliud istiusmodi facere, quantumvis sit præceptum, nisi esset infernus; hic enim actus esset malus, & peccaminosus: sed renitentia, quam quis habet in observatione præceptorum, provenire potest ex affectu quem habet ad pecuniam exempli gratia secundum se, ratione cuius affectus sentit difficultatem in restituendo. In his itaque & similibus, quæ fiunt cum renitentia, affectus plerumque ut dixi non est huiusmodi, nollem restituere, vellet furari, &c. si non esset infernus; sed fertur in omissionem rei præceptæ materialiter sumptæ, & secundum se, optando omissionem illam si fieri posset, seu cupiendo rem illam non fuisse præceptam, aut illius omissionem, non esse prohibitam.

VII. Quomodo autem metus irrita reddat, vel non reddat ea quæ ex illo fiunt, jure naturæ scilicet, vel positivo, & alia huiusmodi, non est nostri instituti hîc discutere: videatur Sanchez lib. 4. de Matrimonio disp. 8. 14. & 15. Salas hîc disp. 3. sect. 1. Layman libro primo, tractat. 2. capite sexto, & alii.

SECTIO SECUNDA.

An concupiscentia causet involuntarium.

L
Pro quo hic sumatur concupiscentia.

CONCUPISCENTIA est passio, seu vehemens affectus appetitus sensitivi, movens & inclinans voluntatem ad aliquid amplectendum. Quamvis autem concupiscentia propriè loquendo importet actum concupiscibilis, in præsentem tamen eam sumimus pro quocumque motu appetitus etiam irascibilis, præter metum, de quo proximè

dicitur est. Concupiscentia autem ut hîc observat S. Thomas q. 77. a. 6. est duplex; antecedens, quæ nimirum causa est vel occasio effectus voluntarij: & consequens, sic dicta, quòd in actum non influat, nec causet voluntarium, nisi in quantum licet consequenter se habeat ad unum actum, potest tamen antecedere alium, & esse illius causa: potest etiam esse causa perseverantiæ eiusdem actus vel operis, quamvis non fuerit causa primæ illius productionis.

Dico itaque concupiscentiam, etsi frequenter causet voluntarium sine involuntario, absumendo scilicet difficultatem omnem & trilitiam, quæ vel in objecto ipso, seu fine, vel medijs in illius adeptione adhibitis intervenire possit, aliquando tamen causare involuntarium secundum quid, & per accidens, non in medijs tantum, sed etiam in ipso fine. Est contra Vasquez hîc Disp. 27. cap. 4. & alios, qui docent licet in medijs ad finem assumptis, ut in perferendâ nocte frigidâ ad furandum aut fornicandum, concupiscentia causet involuntarium, nunquam tamen illud causare in fine.

Contrarium nihilominus, ut dixi, est probabilius. Ratio est; licet namque finis, seu res illa ad quas movet concupiscentia, sine jucundæ, & ad profecutionem potius moventes, quàm aversionem (in quo differt concupiscentia ut plurimum saltem, à metu) videmus nihilominus homines subinde cum quadam renitentia, & metu malorum, tum temporalium, tum æternorum, voluptates suas & concupiscentias explere, & ita hæc facere jucundè, ut aliquid admiscetur molestiæ; ergo est quoddam involuntarium etiam in ipso actu peccaminoso seu fine ut vestito illis circumstantiis mali, actum namque illum apprehendunt ut illorum malorum causam, & consequenter etiam ut malum, sequen non tantum ad mala inde sequentia, sed ad hunc etiam actum, ut illorum causam, habent renisum; sicut homines plerumque ex metu gehennæ actus suos malos detestantur, quatenus sunt offensâ Dei & malorum illorum radix & origo.

Quæres: utrum concupiscentia augeat an minuat voluntarium. Primum affirmat Salas d. 3. n. 88. & alij: secundum Vasquez d. 28. cap. 4. cum alijs, quod videtur probabilius, tum quia id expressè docet S. Thomas q. 77. a. 1. dicens, Passio minuit voluntarium, tum quia, ut supra diximus d. 86. sect. 4. liberum est magis voluntarium quàm necessarium: cum ergò secundum omnes passio minuat libertatem, imò aliquando tanta sit, ut eam planè tollat, minuit etiam voluntarium, licet efficiat, ut majore promptitudine, & etiam intensione feratur quis in objectum; in hoc enim non consistit magis voluntarium, ut loco citato diximus, cum & bruta in his interdum superent homines, quæ tamen, ut constat, non magis operantur voluntariè, quàm homines. Vnde hîc in viâ, quidquid est, sive cognitio, sive aliud quodecumque quod minuit indifferentiam ad oppositum, minuit similiter, saltem ex hoc capite, rationem voluntarij, licet aliundè, seu occasionaliter possit eam augere, ut cognitio perfecta boni & mali moralis minuit tentationes, & hoc modo indirectè & remotè facit magis voluntarium: passio nihilominus, ut diximus, voluntarium directè minuit.

Dices: passio est intrinseca homini, ergo nec causare potest involuntarium, nec minuire voluntarium. Respondetur, licet passio sit intrinseca homini, non tamen est intrinseca voluntati; Unde quidquid sit, utrum respectu hominis, ut includit partem sensitivam, motus ille sit minus voluntarius, nihilominus

Concupiscentia antecedens est consequens.

II.
Concupiscentia licet ut plurimum causet voluntarium, interdum tamen causat involuntarium.

III.
Declaratur quo pacto concupiscentia subinde causet involuntarium.

IV.
Concupiscentia minuit voluntarium.

Passio minuit libertatem, & consequenter voluntarium.

V.
Licet passio sit intrinseca homini non tamen est intrinseca voluntati.

nihilominus respectu voluntatis certum videtur cum esse minus voluntarium, passio quippe ex qua oritur, esto appetitui sit intrinseca, voluntati tamen, ut dixi, est extrinseca. Unde quantumvis voluntarium imperfectum, seu actus appetitus sensitivi non sit minus voluntarius ratione passionis, voluntarium tamen perfectissimum, seu actus voluntatis est minus voluntarius, imò aliquid sibi admixtum habet involuntarii.

Voluntarium duplex, Appetitus & voluntatis.

VI. Urgebis: in sententiâ potentias ab animâ non distinguente, appetitus non distinguitur à voluntate, ergo actus qui est intrinsecus appetitui, erit etiam intrinsecus voluntati. Respondetur, quamvis in illâ opinione appetitus & voluntas non distinguantur realiter, distinguuntur nihilominus formaliter, seu virtualiter, & anima ut appetitiva hoc modo distinguitur à se ut volitivâ. Deinde, hæc duæ series operationum, sensibilem scilicet & rationale, sunt in tam diverso genere, ut quamvis illæ his subserviant, merito tamen ijs censeri possint extrinsecæ, quod sufficere videtur ad minuendum voluntarium.

VII. Licet verò nonnulla minuere subinde queant rationem voluntarii, & liberi, non tamen minuunt rationem meriti vel demeriti, sed potius possunt eam augere, cum aliunde defumi possit ratio meriti aut demeriti, ut ex intensione, & diuturnitate, vel etiam frequentia actuum, si simpliciter maneat libertas.

VIII. Quando autem Sanctus Thomas hic q. 7. corpore ait concupiscentiam non causare involuntarium, sed magis facere aliquid voluntarium, solum vult concupiscentiam hominem ab objecto illo non avertere, sed efficere ut majore propensione & pondere in illud feratur, licet minus liberè, & hoc sensu minus voluntariè, ut diximus. Ob eandem etiam rationem actus imperatus est minus voluntarius, quàm imperans, & electio quàm intentio, quia minor in his est libertas.

SECTIO TERTIA.

De involuntario ex ignorantia.

I. IGNORANTIA quoad præsens dividi potest in eam quæ est causa, & quæ non est causa actus. Ad quod cum Theologis communiter, notandum ex S. Thoma hic q. 6. art. 8. corpore, ignorantiam de qua hic est sermo, triplicem esse posse: antecedentem, quæ est causa actus, & impediri non potuit, ut cum quis adhibita debita diligentia emittens sagittam occidit amicum, autumans esse feram, sagittam aliàs non emissurus: consequentem, sic dictam, non quod sequatur rem jam factam, sed quia ex aliqua aliâ volitione oritur, per quam scilicet non vult inquirere, & si magna sit negligentia, vocatur ignorantia crassa, vel supina; ut cum quis non interrogans, cum facile possit, & debeat de quibusdam circumstantiis, actionem malam facit, violat exempli gratia jejuniû, non interrogans de diebus jejuniû, cum tamen suspicetur dies illos appropinquare: quod si eo animo interrogationem omittat, ne sciat tempus jejuniû, vocatur ignorantia affectata.

Ignorantia antecedens.

Ignorantia consequens.

Ignorantia crassa, seu supina.

Ignorantia affectata.

Ignorantia concomitans.

II. Tertia ignorantia est concomitans; quæ nimirum nec est causa cur actio fiat, nec si abesset, impediret quo minus adhuc fieret, ut cum quis, inquit S. Thomas, existimans tali loco latere fe-

ran emittit sagittam & occidit inimicum, quam tamen actionem non minus exerceret, si sciret illic esse inimicum: hæc proinde ignorantia vocatur concomitans, quia nullo modo influit in actionem. Dicuntur itaque ignorantia antecedens, subsequens & concomitans ob diversum modum & respectum, quo se habent ad effectum, seu volitionem agendi.

Ad has divisiones ignorantie reducuntur aliæ, ut ignorantia voluntaria & involuntaria, culpabilis & inculpabilis, vincibilis & invincibilis, & similes. Hæc, inquam, omnes ignorantie sub aliquâ ex præcedentibus, antecedente scilicet, consequente, vel concomitante supinâ seu crassâ, vel affectatâ continentur: de quibus proinde hic plura non adjiciam.

Tres aliæ restant ignorantie divisiones, quæ quamvis ad hunc locum proprie non spectent, ad plenioram tamen ignorantie cognitionem hic eas adjiciam. Prima est ignorantia negationis & prave dispositionis. Illa, si sumatur physicè, est negatio omnis cognitionis circa rem aliquam, & vocatur nescientia; sumpta tamen moraliter, est tantum negatio scientiæ seu cognitionis circa rem aliquam moraliter debite: si verò non sit tantum negatio scientiæ, sed error circa rem aliquam, quæ ignoratur, dicitur ignorantia prava dispositionis, idque vel physicè (omnis quippe error est mala hominis, seu animæ dispositio), & coincidere videtur cum conscientia erronea) vel etiam prava moraliter, si nimirum sit voluntaria.

Dividitur insuper ignorantia in eam quæ opponitur constanti scientiæ, seu cognitioni veluti habituali, & in eam quæ privat actuali advertentiâ, vocarique solet inconsideratio & oblitio; à nonnullis denique appellatur ignorantia actualis.

Tertia tandem ignorantie divisio est in ignorantiam juris & facti. Per jus verò hic intelligi solet præceptum quodcumque, aut lex tum humana, tum etiam divina, sive naturalis sive positiva. Utrum autem lex seu jus naturale ignorari possit necne, dicetur postea, & utrum vincibiliter an invincibiliter. Ignorantia facti est, cum vel res ipsa, vel aliqua illius circumstantia ignoratur; utraque enim hæc ignorantia facere potest involuntarium.

III. Varia divisiones ignorantia.

IV. Ignorantia negationis, & prava dispositionis.

Ignorantia prava dispositionis est conscientia erronea.

V. Ignorantia actualis, seu inconsideratio.

VI. Ignorantia juris & facti.

SECTIO QUARTA.

De ignorantia antecedente.

HIS ergo positis dicendum cum S. Thoma, ignorantiam antecedentem causare involuntarium simpliciter: consequentem causare voluntarium absolute, & involuntarium secundum quid: concomitantem nec causare voluntarium nec involuntarium, sed non voluntarium, formaliter scilicet in ratione non voluntarii, nam in actum ipsum nullo modo influit, nec cum causat, cum eodem modo poneretur ille actus, licet ignorantia hæc abesset.

Prima pars conclusionis probatur, ignorantia enim illa antecedens facit, ut hæc amici occisio non sit ei voluntaria, & cum ex aliâ parte uniusquisque inclinationem habeat ad non occidendum amicum, censetur hic actus ei involuntarius; ille etenim affectus actionem hanc impediret, si adesset circumstantiæ illius cognitio. Unde hæc ignorantia, licet non directè, per accidens tamen actionem

I. Ignorantia antecedens causat involuntarium, consequens causat voluntarium, concomitans non voluntarium.

II. Ostenditur ignorantiam antecedentem causare involuntarium.

actionem illam causat, removendo scilicet prohibens, scientiam nimirum, quâ posita, prædicta actio impediretur: quare hic & nunc ignorantia causat involuntarium materialiter, ut supra dictum est in simili; sicut & illi contingeret, qui gemmam in mare projiceret, ignorans esse gemmam.

III.
In amico
semper est
habitualiter
affectus non
occidendi
amicum.

Dices: sæpè non est hujusmodi affectus in operante, quando actionem illam exercet ex ignorantia antecedente, ergo nec effectus erit semper ei involuntarius, sed ad summum non voluntarius. Respondetur semper adesse affectum illum, & voluntatem contrariam saltem habitualiter & interpretativè, quatenus scilicet ita quisvis animo est dispositus ut si sciret circumstantiam illam, latere scilicet isthic amicum, actionem hanc non exerceret, quod abundè sufficit, ut actus censetur involuntarius, saltem interpretativè.

IV.
Dolor ex his
actionibus
ortus arguit
eas esse in-
voluntarias

Cujus ulterius indicium est, quòd re cognita homines de hujusmodi factis dolent: si tamen in quibusdam circumstantiis ignoratis, de actionibus in iis factis interdum non dolent, imò gaudeant, est quia ex una parte in facto illo reperitur aliquid commodi, ex altera verò, per ignorantiam tollitur ratio peccati, ob quod fortè solum repugnabat inclinationi voluntatis: sicut ubi quis in die jejunii, ignorans esse jejunium, comedit carnes non est peccatum postea de illo per ignorantiam facto gaudere. Secundò dici potest non quodvis involuntarium postea causare dolorem, ubi circumstantia ignorata innotescit, sed tunc solum, quando reipsa aliquod malum attulit, quod hic ut dictum est, secluso per ignorantiam peccato, non contingit.

Cur homines
subinde de
actionibus
ex ignorantia
antece-
dente factis
non dolent.

SECTIO QUINTA.

De ignorantia consequente, & concomitante.

I.
Declaratur
quo pacto
ignorantia
consequens
causet vo-
luntarium.

SECUNDA etiam Conclusionis pars de ignorantia consequente probatur: sicut enim effectus prævisus, secutus ad causam vel omissionem liberè positam, est voluntarius, ita & secutus ad hanc ignorantiam, saltem ubi potest & tenetur quis effectum illum impedire. Ratio est: hæc quippe ignorantia est voluntaria, ergo & effectus ad eam secutus, ut dictum est, erit voluntarius. Facit tamen involuntarium secundum quid, ob inclinationem contrariam, quam habet, ita enim ut suppono est animo dispositus, ut si sciret esse diem jejunii exempli gratia, carnes non comederet, licet defacto ob aliquam pigritiam, diligentiam debitam non adhibuerit; nec enim poni debet ignorantia affectata, quando scilicet quis affectat ignorantiam, ut liberius peccet; in hoc enim casu, non est supponendum noluisse ipsum id præstare, etiam si circumstantiam peccati non ignorasset. Quare in hoc casu ignorantia ista non erit causa operis, cum æquè procederet, si ignorantia abesset.

Facit tamen
involunta-
rium secun-
dum quid.

II.
Occiso ini-
mico, dum
quis putat
esse feram,
non est ei
voluntaria.

Tertia pars Conclusionis sectione præcedente posita, de ignorantia concomitante, similiter constat: quando enim quis occidit inimicum absolute putans esse feram, actio illa in ratione homicidii non est voluntaria, cum circumstantia ad homicidium requisita, ut supponimus, penitus ignoretur; voluntarium autem esse non potest nisi ex cognitione. Nec etiam sub illâ ratione est involuntaria, cum non sit contra inclinationem

aliquam in agente, vel formalem vel interpretativam, utpote qui animo ita est dispositus, ut si sciret illic esse inimicum, eodem modo sagittam emitteret. Actio ergo hæc est non voluntaria, quæ proinde hac de causâ excusabitur à culpâ. Affectus tamen ille malus, & animus quem habet occidendi inimicum, est peccaminosus: quo sensu dixit S. Thomas ignorantiam concomitantem non excusare.

Occiso etiã
hac inimici
non est vo-
luntaria.

Ut autem hæc ignorantia nec causet voluntarium, nec involuntarium, sed merè non voluntarium, debet circa circumstantiam homicidii, aut aliam quamcumque prohibitam esse planè invincibilis. Si autem fingatur casus ut quis hoc modo affectus erga inimicum, & non adhibita debita diligentia emittit sagittam, homicidium quidem erit interpretativè voluntarium, non tamen hic & nunc causabitur ab hac ignorantia, quæ ut supponitur, non omnino in actum influit.

III.
Ignorantia
concomitans
ut solum
causet non
voluntarium,
debet esse in-
vincibilis.

Dices: ignorantia, quam dicimus esse concomitantem, nullo modo influit in illud homicidium, nec directè, nec indirectè, ut supponimus, cum eodem modo poneretur hæc actio, five ignorantia adesset, five non, ergo non est causa illius homicidii, ergo non rectè dicimus ignorantiam concomitantem causare non voluntarium, sed dici potius deberet, non causare voluntarium. Respondetur: quando dicitur causare non voluntarium, non est sensus causare entitatem illius actionis, seu voluntarium secundum positivum illud, sed solum quod causet illud in ratione non voluntarii, id est ignorantia concomitans non est causa emissionis sagittæ, sed est causa ut emissio illa, quæ aliunde fit, non sit voluntaria in ratione homicidii, cum sine scientia, & aliis requisitis nullum dari possit voluntarium.

IV.
Objicitur:
Ignorantia
hæc non om-
nino influit,
ergo non cau-
sat non vo-
luntarium.

Quo sensu
hæc ignoran-
tia causare
dicitur non
voluntarium.

Objicitur contra dicta de ignorantia consequente: si quis planè ignoret malitiam, hæc ei non potest esse voluntaria, & consequenter nec imputari ad peccatum, ergo aliqua necessariò esse debet illius malitiæ & circumstantiæ peccaminosæ cognitio. Dices: tenebatur eam cognoscere, & illam volens ignorat. Contrà: ergo sciebat se debere eam scire, seu de eâ inquirere, ergo aliqua rei hujus scientia, saltem mediata requiritur, quæ etiam sufficit ad voluntarium interpretativum, quod subinde solum in istiusmodi actu reperitur, & sufficit ad peccatum. Hinc objectioni concedendum existimo quod intendit.

V.
Cognitio ta-
men aliqua
huius cir-
cumbantiæ esse
debet, saltem
mediata.

Fusè hic à nonnullis disputari video de inconsideratione. Ego omnibus perpensis, eodem planè modo de inconsideratione procedendum existimo, atque hætenus processimus de ignorantia; quantumvis enim quis antea rem aliquam, vel circumstantiam cognoverit & etiamnum habeat scientiam illius habituales, si tamen dum actionem aliquam circa objectum illud exercet, comedit carnes exempli gratia die prohibito, si inquam per naturalem oblivionem, de circumstantiâ prohibitionis planè non cogitet, hæc inconsideratio seu incogitantia circumstantiam illius prohibitionis non minùs reddit involuntarium, & actionem hanc eximit à peccato, quàm si nunquam circumstantiam illam scivisset. Si verò oblivio illa vel in se, vel in causâ fuerit aliquo modo voluntaria, ob negligentiam scilicet in eâ live præcavenda, five excutienda repertam, eodem gradu & oblivio ipsa seu inconsideratio, & actio inde secuta erit peccaminosa, ut infra in materia de peccatis suis declarabo, dum de peccato inadvertentiæ.

VI.
Eodem modo
de inconsideratione
procedendum est,
ac de ignorantia.

Eodem gra-
dù in cir-
cumbantiâ non
cogitantiam
insufficientem
sideratis,
quæ igno-
rantia.